

Fylkesmannen
i Oslo og Akershus

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036, Dep
0030 Oslo

Vergemålsavdelingen

Tordenskiolds gate 12
Postboks 8111 Dep, 0032 OSLO
Telefon 22 00 35 00
fmoapostmottak@fylkesmannen.no
www.fmoa.no
Organisasjonsnummer NO 974 761 319

Deres ref.:
Deres dato:
Vår ref.: 2017/1361-1 FM-V
Saksbehandler: Mona Choon Rasmussen
Direktetelefon: 22003728

Dato: 04.01.2017

Hørings svar - Forslag til endringer i barneloven mv. for å øke beskyttelsen av barn mot vold og overgrep

Høringsnotat – Forslag til endringer i barneloven og straffeloven

Generelt

Fylkesmannen i Oslo og Akershus er enig i at det foreligger et behov for å styrke rettsikkerheten til barn i de tilfeller notatet omhandler. Vi vil først omtale noen generelle punkter, før vi konkret kommenterer enkelte av forslagene i høringsnotatet.

Vedrørende rettens plikt til å behandle sak av eget tiltak

Vi bemerker at det ikke er en tradisjon i norsk rett at domstolen av eget tiltak tar en sak til behandling. Dette er et sterkt inngrep i foreldre og barns private sfære. Av den grunn kan det stilles spørsmål ved om det er godt nok utredet at denne plikten tilfaller retten. Det vises blant annet til at det offentliges ansvar kan klargjøres på andre måter. For øvrig bemerkes det at det er en svakhet at notatet ikke har avventet rapporten fra særdomstolsutvalget.

Det kan ta svært lang tid før en eventuell dom i straffesaken er rettskraftig. Det bør derfor etter vår mening være åpnet for en midlertidig avgjørelse om fratakelse av hele eller deler av foreldreansvaret. Det bør fremkomme klart av loven når retten skal ha mulighet til å treffe en slik avgjørelse. I saker hvor det foreligger klare bevis på grov vold eller seksuelle overgrep vil de samme hensynene gjøre seg gjeldende. Det vises blant annet til at en anke kan gjelde straffeutmåling, flere straffbare forhold osv. Den andre forelderen vil ikke alltid ha evne og/eller vilje til å reise sak om foreldreansvaret. En slik manglende evne og vilje kan særlig gjelde rett etter at et forhold har inntruffet eller blitt kjent for vedkommende. Forelderen kan få en enorm psykisk belastning ved erkjennelsen, ikke tro på de bevis som er fremlagt, ikke ønske å gå til sak som følge av frykt for frikjennelse, skam over at en ikke forhindret det straffbare forholdet osv.

Vi erkjenner likevel at et slikt forhold kan ha en grensegang mot de tilfeller hvor vedkommende ikke blir dømt for overtredelsen. Som følge av ulike beviskrav i straffesak og sivile saker vil barnet i de tilfellene være henstilt til at den andre forelderen reiser sak om foreldreansvar.

Det fremkommer ikke av høringsnotatet om kompetanseområde til fylkesnemnda er forutsatt tilsvarende som i dag, det antas følgelig at dette er tilfelle. Det er en svakhet at det i den forbindelse ikke er tatt stilling til eller henvises til reglene i barnevernloven for de tilfeller hvor det vil være saker hvor forholdene overlapper.

Vedrørende barns rettigheter

Et barn har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og kommunikasjon, jf. grunnloven § 102. Videre har barnet etter grunnloven § 104 rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling. Barnet har rett til vern om sin personlige integritet og staten har en plikt til å legge forholdene til rette for barnets utvikling.

Personer med foreldreansvar har en plikt til å gi barnet omsorg og omtanke, jf. barneloven § 30. Når det er et behov for å gjøre inngrep i de naturlige rammene for familielivet, her omtalt som relasjonen mellom person med foreldreansvar og barn, bør det etter vår mening være en rett for barnet, å få oppnevnt en midlertidig verge til å ivareta sine juridiske interesser i alle tilfelle hvor barnet er uten verge, uten fungerende verge eller vergene er uenige om sakens forhold. Tilsvarende bør det alltid vurderes en oppnevning av midlertidig verge i de tilfellene hvor den mindreårige kan ha motstridende interesser med den som har foreldreansvaret. Det legges til grunn at vergemålsmyndigheten har en slik hjemmel dersom vilkårene foreligger, se vergemålsloven § 16 og § 16 sammenholdt med § 34.

Det kan i de personlige forhold være tvil om den med foreldreansvar faller inn under ordlyden «fungerende» verge, herunder er habil til ivaretagelse av den mindreåriges juridiske interesser i påvente av en endelig avgjørelse.¹ Vi mener derfor at det bør spesifiseres ved klar ordlyd i lov, at en kan oppnevne en midlertidig verge til å ivareta den mindreåriges interesser i en eventuell sivil sak.

En avgjørelse som omhandler tap av foreldreansvaret vil direkte gjelde den mindreårige og få store fremtidige konsekvenser for hvilken(e) personer som i fremtiden, som hovedregel vil ta avgjørelser i personlige og økonomiske forhold for den mindreårige, jf. barneloven § 30 og vergemålsloven § 16. Når et barn er fornærmet eller etterlatt i en straffesak er det lagt til grunn at vergen utøver de prosessuelle rettighetene i straffeprosessloven, ved uenighet mellom vergene skal det oppnevnes en midlertidig verge, jf. straffeprosessloven § 93 g. Videre er barnet gitt selvstendige partsrettigheter fra fylte 15 år, et unntak fra vergemålsloven § 9. Tilsvarende angir barnevernloven § 6-3 annet ledd at barn kan opptre som part i en sak og gjøre partsrettigheter gjeldende dersom den mindreårige har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder. Fylkesnemnda kan innvilge barn over 15 år partsrettigheter i særskilte tilfeller.

I dagens barnelov og også i høringsnotatet er det foreslått en videreføring av dagens § 61 første ledd nummer 5, hvor retten i særlige tilfeller kan oppnevne en advokat eller annen representant til å ivareta barnets interesser når det er grunn til å tro at barnet er utsatt for vold eller den fysiske og psykiske helsen kan bli utsatt for skade eller fare. Etter vår mening bør dette være en «skal» hjemmel. Det vil også være naturlig at det er vergemålsmyndigheten som foretar denne oppnevningen da dette er nært knyttet til allerede tildelt kompetansemyndighet, og er i samsvar med utviklingen av barn som rettighetsmottaker og rettighetsindivid. En midlertidig verge vil sikre at barnets interesser blir ivaretatt, at barnet blir hørt, sikre barnets interesser habilt opp mot det offentlige og forhindre at barnet lider rettstap som følge av en offentlig forsømmelse. Det er viktig at en voksen person i alle slike saker taler barnets rett ut fra barnets eget perspektiv. En tilsvarende bestemmelse er for øvrig gitt for å sikre barnets rett til å bli hørt i utlendingsaker, det vises til utlendingsloven § 81 tredje og fjerde ledd.

¹ En oppnevnt verges virkeområde vil i slike tilfeller utvides til også å gjelde personlige forhold, jf. § 17 annet ledd annet punktum.

For øvrig nevnes at det også utover de tradisjonelle tilfellene hvor en sier at vergene er inhabile kan være behov for oppnevning av en midlertidig verge, det vises blant annet til, som høringsnotatet selv drøfter, at foreldrevergen som ikke har begått en straffeovertrødelse kan mangle evne og/eller vilje til å ivareta barnets interesser i forbindelse med den sivile saken. Det er til tross for en slik manglende evne og vilje, ikke i alle tilfeller tilstrekkelig til at vergemålsmyndigheten vurderer at vedkommende ikke er en fungerende verge. Fylkesmannen i Oslo og Akershus mener at det ikke alene er tilstrekkelig at en pålegger retten av eget tiltak å ta stilling til tap av foreldreansvaret i slike tilfeller. Det bør også være en rett for barnet, uavhengig av om forslaget i høringsnotatet blir vedtatt, å få oppnevnt en midlertidig verge for å ivareta deres interesser. Tilsvarende mener vi at det ofte vil være et slikt behov i en barnevernsak, dette omtales ikke nærmere da det er antatt å falle utenfor høringen og vil inngis som innspill til høringen til ny barnevernlov.

Øvrige bemerkninger til lovforslaget

Vi har valgt å knytte våre øvrige merknader opp mot de foreslåtte lovendringene og utkast til nye hjemler.

Barneloven § 64 sjette ledd, § 64 b tredje ledd, jf. § 64 sjette ledd og § 64 d siste ledd

Vi ser svært positivt på at det i notatet er foreslått at melding til fylkesmannen skal sendes i alle tilfeller hvor den mindreårige står uten en person med foreldreansvar.

Medvirkning: i følge notatet skal medvirkning også omfattes av de tilfeller hvor retten av eget tiltak tar en sak til behandling. Dette bør fremkomme klart av § 64 d.

Skifteloven § 12 a

Vi mener at dødsfallmelding hvor det merkes at den mindreårige er uten en person med foreldreansvar bør sendes direkte til fylkesmannen, se forslag til endring i skifteloven § 12 a.

Med hilsen

Eldbjørg Sande
avdelingsdirektør

Mona Choon Rasmussen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent.

